

สรุป ปัญหาและข้อเสนอแนะ

สรุป

การเลี้ยงไหมในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมภายในครัวเรือน โดยเกษตรกรใช้แรงงานภายในครัวเรือนที่ว่างหลังจากการเพาะปลูกให้เกิดประโยชน์และเพื่อเพิ่มพูนรายได้ ในปัจจุบันมีการส่งเสริมเกษตรกรให้เลี้ยงไหมลูกผสมพันธุ์จีน-ญี่ปุ่นและไหมลูกครึ่งแทนไหมพันธุ์พื้นเมืองที่เกษตรกรนิยมเลี้ยงกัน เพราะเป็นพันธุ์ใหม่ที่ทำให้ผลผลิตสูงกว่าไหมพันธุ์พื้นเมือง จึงเป็นที่น่าสนใจว่า ระหว่างไหมลูกผสมพันธุ์จีน-ญี่ปุ่นและไหมลูกครึ่ง เกษตรกรควรจะเลี้ยงไหมพันธุ์ใด จึงจะเหมาะสม จึงได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับ

จากการศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตไหมลูกผสมพันธุ์จีน-ญี่ปุ่น และไหมลูกครึ่ง ได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้เลี้ยงไหมของอำเภอหนองกี่ และอำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อหาต้นทุนการผลิต ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับ ตลอดจนเปรียบเทียบต้นทุนการผลิต และผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับจากการเลี้ยงไหมลูกผสมพันธุ์จีน-ญี่ปุ่น และไหมลูกครึ่ง เพื่อประกอบการตัดสินใจว่า ควรจะส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงไหมพันธุ์ใด โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาทางด้านต้นทุนการผลิต และผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับ โดยเกษตรกรควรจะเลือกเลี้ยงไหมพันธุ์ที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่าและให้ผลตอบแทนสูงกว่า ตลอดจนพิจารณาถึงปัจจัยทางด้านการตลาด คือ แหล่งรับซื้อผลผลิตของเกษตรกรด้วย ในการศึกษาต้นทุนการผลิตไหมลูกผสมพันธุ์จีน-ญี่ปุ่น และไหมลูกครึ่ง ได้แบ่งตามปริมาณไข่ไหมที่เกษตรกรเลี้ยง ออกเป็น 3 ประเภทคือ ปริมาณไข่ไหมน้อยกว่า 2 แผ่น 2-3 แผ่น และมากกว่า 3 แผ่น และได้ทำการศึกษาอย่างละเอียดสำหรับเกษตรกรที่เลี้ยงไหมขนาด 2-3 แผ่นเท่านั้น เนื่องจากขนาดการเลี้ยงน้อยกว่า 2 แผ่น และมากกว่า 3 แผ่น มีจำนวนตัวอย่างของไหมทั้ง 2 พันธุ์น้อยราย และไม่สามารถเปรียบเทียบกันได้เพราะขนาดตัวอย่างต่างกัน นอกจากนี้แล้วยังแยกพิจารณาตามฤดูกาลเลี้ยงไหมเป็นรุ่นฤดูฝนและรุ่นฤดูหนาว ผลการวิเคราะห์และเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากการเลี้ยงไหมทั้ง 2 พันธุ์ของเกษตรกร ปรากฏว่า

1. กรณีที่เกษตรกร เลี้ยงไหมเพื่อขายผลผลิตรังไหม

การเลี้ยงไหมรุ่นฤดูฝน เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตรังไหมจากการเลี้ยงไหมลูกครั้งต่ำกว่าต้นทุนการผลิตรังไหมจากการเลี้ยงไหมลูกผสมพันธุ์จีน-ญี่ปุ่น กิโลกรัมละ 15.09 บาท แต่อัตราผลตอบแทนจากค่าขายรังไหมของการเลี้ยงไหมลูกผสมพันธุ์จีน-ญี่ปุ่นสูงกว่าอัตราผลตอบแทนจากค่าขายรังไหมของการเลี้ยงไหมลูกครั้ง กล่าวคือ ต้นทุนการผลิตรังไหมจากการเลี้ยงไหมลูกผสมพันธุ์จีน-ญี่ปุ่น กิโลกรัมละ 159.58 บาท และมีอัตราผลตอบแทนจากค่าขายรังไหมร้อยละ -69.99 สำหรับไหมลูกครั้ง เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตรังไหม กิโลกรัมละ 144.49 บาท และมีอัตราผลตอบแทนจากค่าขายรังไหมร้อยละ -80.61 เกษตรกรจึงควรเลี้ยงไหมลูกผสมพันธุ์จีน-ญี่ปุ่น ถึงแม้ว่าต้นทุนการผลิตรังไหมต่อกิโลกรัมของไหมลูกผสมพันธุ์จีน-ญี่ปุ่นสูงกว่าต้นทุนการผลิตรังไหมต่อกิโลกรัมของไหมลูกครั้ง เพราะอัตราผลตอบแทนจากค่าขายของการเลี้ยงไหมลูกผสมพันธุ์จีน-ญี่ปุ่นสูงกว่าอัตราผลตอบแทนจากค่าขายของการเลี้ยงไหมลูกครั้ง

การเลี้ยงไหมรุ่นฤดูหนาว เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตรังไหมจากการเลี้ยงไหมลูกครั้งต่ำกว่าต้นทุนการผลิตจากการเลี้ยงไหมลูกผสมพันธุ์จีน-ญี่ปุ่น กิโลกรัมละ 24.95 บาท และอัตราผลตอบแทนจากค่าขายรังไหมของการเลี้ยงไหมลูกครั้งสูงกว่าอัตราผลตอบแทนจากค่าขายรังไหมของการเลี้ยงไหมลูกผสมพันธุ์จีน-ญี่ปุ่น ร้อยละ 6.44 กล่าวคือ มีต้นทุนการผลิตรังไหมจากการเลี้ยงไหมลูกผสมพันธุ์จีน-ญี่ปุ่น กิโลกรัมละ 133.72 บาท และมีอัตราผลตอบแทนจากค่าขายรังไหมร้อยละ -42.40 สำหรับไหมลูกครั้ง เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตรังไหม กิโลกรัมละ 108.77 บาท และมีอัตราผลตอบแทนจากค่าขายรังไหมร้อยละ -35.96 อย่างไรก็ตามเนื่องจากในปัจจุบันรังไหมที่ได้จากการเลี้ยงไหมลูกครั้งไม่สามารถนำไปสาวด้วยเครื่องจักร ซึ่งขายให้ได้เฉพาะเกษตรกรผู้เลี้ยงไหมที่ทำการสาวไหม ซึ่งมีผู้รับซื้อน้อยมาก ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงไหมลูกผสมพันธุ์จีน-ญี่ปุ่นในการเลี้ยงไหมรุ่นฤดูหนาว จนกว่าจะสามารถปรับปรุงพันธุ์ไหมลูกครั้ง เพื่อให้ได้รังไหมที่มีคุณภาพดีพอที่จะนำไปสาวด้วยเครื่องจักร หรือหาตลาดรังไหมที่ได้จากการเลี้ยงไหมลูกครั้งให้มากขึ้นก่อน จึงค่อยส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงไหมลูกครั้ง

2. กรณีที่เกษตรกร เลี้ยงไหมเพื่อขายผลผลิตเส้นไหม

การเลี้ยงไหมรุ่นฤดูฝน เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตเส้นไหมหนึ่งจากการเลี้ยงไหมลูกผสมพันธุ์จีน-ญี่ปุ่นต่ำกว่าต้นทุนการผลิตเส้นไหมหนึ่งจากการเลี้ยงไหมลูกครั้ง กิโลกรัมละ 161.58 บาท และอัตราผลตอบแทนจากค่าขายเส้นไหมของการเลี้ยงไหมลูกผสมพันธุ์จีน-ญี่ปุ่นสูงกว่าอัตราผลตอบแทนจากค่าขายเส้นไหมของการเลี้ยงไหมลูกครั้ง ร้อยละ 32.32 กล่าวคือ

มีต้นทุนการผลิตเส้นไหมหนึ่งจากการเลี้ยงไหมลูกผสมพันธุ์จีน-ญี่ปุ่นกิโลกรัมละ 1,029.86 บาท และมีอัตราผลตอบแทนจากค่าขายเส้นไหมร้อยละ -105.97 สำหรับไหมลูกครึ่ง เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตเส้นไหมหนึ่งกิโลกรัมละ 1,191.44 บาท และมีอัตราผลตอบแทนจากค่าขายเส้นไหมร้อยละ -138.29 เกษตรกรจึงควรเลี้ยงไหมลูกผสมพันธุ์จีน-ญี่ปุ่น

การเลี้ยงไหมรุ่นฤดูหนาว เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตเส้นไหมหนึ่งจากการเลี้ยงไหมลูกผสมพันธุ์จีน-ญี่ปุ่นต่ำกว่าต้นทุนการผลิตเส้นไหมหนึ่งจากการเลี้ยงไหมลูกครึ่งกิโลกรัมละ 30.23 บาท และมีอัตราผลตอบแทนจากค่าขายเส้นไหมของการเลี้ยงไหมลูกผสมพันธุ์จีน-ญี่ปุ่นสูงกว่าอัตราผลตอบแทนจากค่าขายเส้นไหมของการเลี้ยงไหมลูกครึ่งร้อยละ 6.04 กล่าวคือมีต้นทุนการผลิตเส้นไหมหนึ่งจากการเลี้ยงไหมลูกผสมพันธุ์จีน-ญี่ปุ่นกิโลกรัมละ 865.10 บาท และมีอัตราผลตอบแทนจากค่าขายเส้นไหมร้อยละ -73.02 สำหรับไหมลูกครึ่ง เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตเส้นไหมหนึ่งกิโลกรัมละ 895.33 บาท และมีอัตราผลตอบแทนจากค่าขายเส้นไหมร้อยละ -79.06 เกษตรกรจึงควรเลี้ยงไหมลูกผสมพันธุ์จีน-ญี่ปุ่น

นอกจากทำการเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากค่าขายของการเลี้ยงไหมทั้ง 2 พันธุ์แล้ว ได้ทำการเปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนจากค่าขายรังไหมและเส้นไหมของการเลี้ยงไหมแต่ละพันธุ์ เพื่อพิจารณาว่าเกษตรกรควรจะเลี้ยงไหมเพื่อขายรังไหมหรือเส้นไหม ปรากฏว่าอัตราผลตอบแทนจากค่าขายรังไหมสูงกว่าอัตราผลตอบแทนจากค่าขายเส้นไหม สำหรับการเลี้ยงไหมแต่ละพันธุ์ทั้งรุ่นฤดูฝนและฤดูหนาว เกษตรกรจึงควรเลี้ยงไหมเพื่อขายรังไหม

จากรายละเอียดข้างต้น จึงสรุปได้ว่า เกษตรกรควรเลี้ยงไหมเพื่อขายรังไหม โดยเลี้ยงไหมลูกผสมพันธุ์จีน-ญี่ปุ่นทั้งรุ่นฤดูฝนและรุ่นฤดูหนาว

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาต้นทุนการผลิตไหมลูกผสมพันธุ์จีน-ญี่ปุ่นและไหมลูกครึ่ง พบว่า ผู้เลี้ยงไหมประสบปัญหาในการเลี้ยงไหมหลายประการ ซึ่งมีผลทำให้ต้นทุนการผลิตสูงและได้รับผลตอบแทนต่ำ การที่เกษตรกรจะเลี้ยงไหมให้ได้รับผลตอบแทนสูงขึ้นจะต้องลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลง ในขณะที่เดียวกันก็เพิ่มผลผลิตต่อแผ่นให้สูงขึ้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว เกษตรกรจึงต้องพยายามขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ปัญหาพร้อมทั้งข้อเสนอแนะ มีดังนี้

ปัญหาด้านการเลี้ยงไหม

1. เกษตรกรผู้เลี้ยงไหมขาดความรู้และเทคนิคการเลี้ยงไหม

เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความชำนาญ และเทคนิคในการเลี้ยงไหม ที่ถูกวิธี จึงทำให้ได้ผลผลิตต่ำ

ข้อเสนอแนะ หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเลี้ยงไหม ควรจัดให้มีการอบรมการเลี้ยงไหมที่ถูกวิธีแก่เกษตรกร ในปัจจุบันนี้ผู้ศูนย์วิจัยและอบรมไหม จังหวัดนครราชสีมา ทำการฝึกอบรมวิธีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมให้แก่เกษตรกรเพียงแห่งเดียว ซึ่งยังไม่เพียงพอ เพื่อให้เกษตรกรได้มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไหมที่ถูกวิธีแพร่หลายยิ่งขึ้น ควรจัดให้มีศูนย์ในทุกจังหวัด ที่มีการเลี้ยงไหมหรือในจังหวัดที่การเลี้ยงไหมเป็นที่นิยม เพื่อทำการแนะนำและฝึกอบรมเกษตรกรผู้เลี้ยงไหม ตลอดจนเลือกเวลาในการฝึกอบรมให้เหมาะสมกับช่วงที่เกษตรกรว่างจากฤดูกาลทอผ้า เพราะจะทำให้การฝึกอบรมได้ผลมากยิ่งขึ้น

2. โรคและศัตรูของไหม

ไหมเป็นสัตว์ที่อ่อนแอ มีความต้านทานโรคต่ำ จึงมักจะมีโรคและศัตรูรบกวน มาก เช่น โรคเพ็บริน โรคเตื้อ แมลงวันลาย เป็นต้น ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการเลี้ยงไหม เพราะไหมเป็นโรคแล้วมักจะตาย ทำให้ได้ผลผลิตจากการเลี้ยงไหมต่ำ

ข้อเสนอแนะ

เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเลี้ยงไหม เช่น เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ ควรชี้แจงให้เกษตรกรรู้จักโรคและศัตรูของไหม ตลอดจนวิธีป้องกันและกำจัด

3. ขาดแคลนใบหม่อน

การเลี้ยงไหมให้ได้ผลดีจำเป็นต้องใช้ใบหม่อนในปริมาณที่มากเพียงพอ กับความต้องการของไหม เกษตรกรได้ทำการปลูกหม่อนควบคู่กับการเลี้ยงไหม แต่ไม่ได้ดูแลบำรุงรักษาส่วนหม่อนอย่างถูกวิธี ทำให้มีผลผลิตใบหม่อนต่ำไม่เพียงพอสำหรับการเลี้ยงไหม

ข้อเสนอแนะ

เกษตรกรควรจะมีการวางแผนว่าจะทำการเลี้ยงไหมปีละกี่รุ่น และแต่ละรุ่นเลี้ยง จำนวนเท่าใด เพื่อจะได้เตรียมส่วนหม่อนไว้ล่วงหน้าให้มีจำนวนใบหม่อนเพียงพอ กับจำนวนไหมที่เลี้ยง ตลอดจนทำการปลูกหม่อนและดูแลบำรุงรักษาส่วนหม่อนอย่างถูกวิธี เพื่อให้ผลผลิตใบหม่อนมากขึ้น

ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต

ต้นทุนการผลิตไหมลูกผสมพันธุ์สั้น-ญี่ปุ่น และไหมลูกครึ่ง ส่วนใหญ่เป็นต้นทุนผันแปรในการเลี้ยงไหม ซึ่งได้แก่ ใบหม่อน และค่าแรงในการเลี้ยงไหม ดังนั้น การที่ต้นทุนการผลิตสูง อาจมีสาเหตุเนื่องมาจาก

1. ต้นทุนใบหม่อนสูง

เกษตรกรผู้เลี้ยงไหมต้องทำการปลูกหม่อนเอง ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความรู้ในการปลูกหม่อนอย่างถูกต้อง และขาดการดูแลบำรุงรักษาส่วนหม่อน ทำให้ได้ผลผลิตใบหม่อนต่ำ อันเป็นผลให้ต้นทุนในการปลูกหม่อนของเกษตรกรสูง

ข้อเสนอแนะ

หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเลี้ยงไหม ควรจัดให้มีการฝึกอบรมการปลูกหม่อนที่ถูกต้องให้แก่เกษตรกร ตลอดจนแนะนำเกี่ยวกับการดูแลบำรุงรักษาส่วนหม่อน เพื่อให้ได้ผลผลิตใบหม่อนต่อไร่สูงขึ้น อันเป็นผลให้ต้นทุนใบหม่อนลดลงได้

2. ค่าแรงในการเลี้ยงไหมสูง

เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงไหมโดยใช้แรงงานในครัวเรือนที่ว่างอยู่ทั้งหมดโดยไม่ได้คำนึงถึงปริมาณไหมที่เลี้ยง ทำให้มีการใช้แรงงานมากเกินไปและเป็นการใช้แรงงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพ มีผลทำให้ค่าแรงในการเลี้ยงไหมสูงเกินไป

ข้อเสนอแนะ

เกษตรกรควรจะใช้แรงงานให้มีจำนวนพอเหมาะกับจำนวนไหมที่เลี้ยง ซึ่งเป็นแนวทางในการลดต้นทุนการผลิตลงได้ ส่วนแรงงานที่ยังเหลืออยู่ควรจะนำไปใช้ในการทำงานอื่นเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวอีกทางหนึ่ง

ปัญหาด้านการตลาด

แหล่งรับซื้อผลผลิตน้อย

เกษตรกรเลี้ยงไหมลูกผสมพันธุ์สั้น-ญี่ปุ่น สามารถขายรังไหมให้แก่ศูนย์วิจัยและอบรมไหม จังหวัดนครราชสีมาเพียงแห่งเดียว ส่วนไหมลูกครึ่ง ขายรังไหมให้เกษตรกรผู้เลี้ยงไหมด้วยตนเอง มักจะมีราคาต่ำ ส่วนผลผลิตเส้นไหมนั้นทั้งไหมลูกผสมพันธุ์สั้น-ญี่ปุ่นและไหมลูกครึ่ง มีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ และมักจะกดราคา

ข้อเสนอแนะ

หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเลี้ยงไหม ควรจะมีหน่วยงานที่รับซื้อรังไหมและเส้นไหมของเกษตรกรในแต่ละจังหวัดที่มีการเลี้ยงไหม เพื่อเป็นการลดระยะเวลาและระยะทางในการขนส่งผลผลิตของเกษตรกร ตลอดจนกำหนดราคาขั้นต่ำในการรับซื้อรังไหมและเส้นไหมจากการเลี้ยงไหมทั้ง 2 พันธุ์เพื่อป้องกันการกดราคาของพ่อค้าคนกลาง

หากได้มีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวนี้แล้ว การเลี้ยงไหมในลักษณะอุตสาหกรรมในครัวเรือนจะเป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้แก่เกษตรกรได้สูงขึ้นอีกทางหนึ่ง

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย